

Už poznáme lesné škôlky, ale miestom vhodným na učenie môže byť aj mesto

JANA NÉMETH, Denník N – 7. septembra 2018

Deti vnímajú mesto inak než dospelí. Foto – Maj Horn

Dánska umelkyňa Maj Horn strávila v Bratislave niekoľko dní, aby spolu s deťmi zo základnej školy skúmala, či mesto môže byť priestorom na učenie, ako to kedysi hlásal anarchistický filozof a edukátor Colin Ward.

Predstavte si, že by ste dostali úlohu nakresliť mapu cesty, ktorou denne chodíte do práce. Je pravdepodobné, že by ste na ňu ako kľúčové body nakreslili rôzne všeobecne známe budovy, pamätník či monumenty. Ak by však podobnú úlohu dostali deti, ich mapa znázorňujúca cestu do školy by vyzerala celkom odlišne, hovorí o svojich skúsenostiach umelkyňa Maj Horn z Dánska.

„Deti vidia aj úplne iné veci ako dospelí. Na mapu nakreslia napríklad roky nepoužívanú telefónnu búdku, ktorú si dospelí ani len nevšimnú. Pre ne je to však skvelé miesto na schovávačku, a tak si ju z celej ulice pamätajú najlepšie,“ hovorí Maj Horn.

V Bratislave strávila niekoľko dní s deťmi zo základnej školy na Jelenej ulici. Pripravila pre ne workshopy v uliciach podľa hesla architekta, filozofa a edukátora Colina Warda, ktorý razil teóriu „škôl bez múrov“.

Ulice, námestia a parky sa pre ne stali priestorom na učenie a z tejto skúsenosti sa zasa môžu poučiť dospelí. Výsledky projektu uvidíte od piatka v bratislavskom priestore tranzit.sk.

Foto – Maj Horn

Dánska umelkyňa Maj Horn spolu s pedagógmi a žiakmi Základnej školy Dr. Ivana Dérera na Jelenej ulici v Bratislave. Spoločné workshopy absolvovali koncom minulého školského roka a počas uplynulého týždňa.

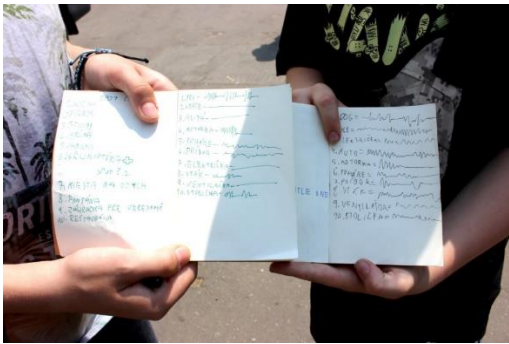

Foto – Maj Horn

Od úloh, keď svoje okolie rozoznávali podľa zmyslových vnemov, prešli až k zložitejším, abstraktným otázkam typu: čo je mesto. Výsledky workshopu uvidíte v galérii Tranzit na výstave Školy bez múrov do 27. septembra.

Deti nevidia ulice prostredníctvom peňazí

Dánsku umelkyňu do Bratislavy zavolała kurátorka Lýdia Pribišová. Stretla ju na rezidencii v Berlíne, a keď zistila, s akými témami pracuje, pozvala ju do priestoru pre súčasné umenie tranzit.sk. Ten sa totiž programovo zameriava práve na projekty a výstavy, ktoré sa zaoberajú neformálnym vzdelávaním, vytváraním lokálnych susedských komúní a verejným priestorom.

Maj Horn si so sebou priviezla viacero skúseností z predošlých projektov. Jej spolupráca s deťmi sa začala ešte v roku 2012 v Dánsku. „Prizvali ma na veľký umelecký festival do lokality vzdialenej asi pol hodinu od Kodane, kde vznikol podobný problém, aký majú dnes aj iné mestá v Európe. Na ich okrajoch vznikli satelity, ktoré mali byť šťastným únikom z mesta pre rodiny s deťmi, no dnes sú neraz znázorňované ako vylúčené getá,“ hovorí Maj Horn.

Počas svojho výskumu v tejto lokalite zistila, že komplex budov, kde sa festival odohrával, postavil pomerne slávny architekt. Bola to krásna utópia 50. rokov. Obytné domy boli nízke, aby rodičia dovideli na svoje deti, hrajúce sa v spoločných dvoroch. Čiastočne sa idyla podarila, v roku 2012 tvorili až päťdesiat percent obyvateľov tejto zóny práve deti.

„Povedomie o týchto lokalitách býva veľmi stereotypné, chcela som to tam viac preskúmať a došlo mi, že mi v tom môžu pomôcť práve deti. Vyzvala som ich, aby mi ony ukázali svoje okolie, a potom robili komentované prehliadky aj pre ďalšie deti,“ hovorí Maj Horn.

Všimla si pritom, deti vidia mesto úplne inak než dospelí. Jedným dôvodom sú, napríklad, peniaze. „Deti ich nemajú, a ak, tak je to len veľmi malá suma. Ulice potom nevnímajú iba na základe toho, do akého obchodu, kaviarne či baru môžu ísť. Mesto vidia oveľa viac prostredníctvom sociálnych väzieb – vedia, kde bývajú ich kamaráti, starí rodičia či ďalší príbuzní, kam chodia do školy a tak podobne,“ hovorí Maj Horn.

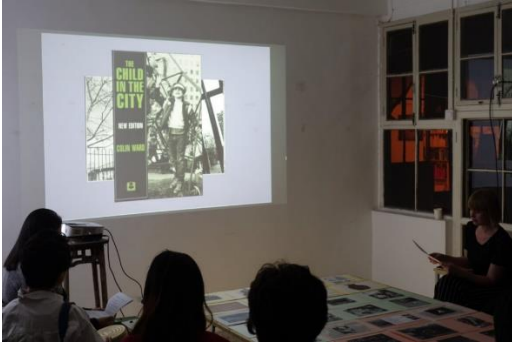

Foto – archív Maj Horn

Maj Horn počas diskusie o projekte v čínskom Pekingu, kde realizovala podobný projekt v spolupráci s neziskovou organizáciou Micro Yuan'er.

Bratislavu naplánoval šofér

Podobnú skúsenosť zažila v Bratislave. Spolu s Lýdiou Pribišovou oslovili najbližšie sídliaču školu od tranzitu – Základnú školu Dr. Ivana Déreera na Jelenej ulici. So skupinou asi dvanástich detí absolvovali workshopy na konci minulého školského roka a celý uplynulý týždeň.

Postupne spolu s deťmi prešli rôzne druhy priestorov – od súkromných, cez poloverejné až po verejné priestranstvá, akými sú parky, ulice či námestia.

Inšpiračným zdrojom celého projektu sú podľa Maj Horn myšlienky Colina Warda, anarchistického edukátora, filozofa a architekta z konca 70. rokov, ktorý bol toho názoru, že deti sa môžu učiť všade – aj v meste, a nie iba medzi štyrmi stenami v škole.

Zároveň bol presvedčený, že mestské plánovanie by nemalo fungovať iba tak, že hŕstka ľudí svojimi rozhodnutiami ovplyvní životy nás. Aj samotní obyvatelia mesta by v tomto procese mali mať svoj kritický hlas.

Workshopy s deťmi sa postupne orientovali na rozličné veci. „Najprv sme sa, napríklad, snažili využívať a pomenúvať rozličné druhy vnemov pri skúmaní okolia: čuch, sluch, hmat. Neskôr sme uvažovali o tom, či sú

v meste veci, ktoré by chceli zmeniť a ako by to urobili. Deti dokážu aj kriticky vnímať, čo je v ich okolí problematické – napríklad doprava. Bratislava totiž vyzerá ako mesto, ktoré naplánoval človek, čo denne šoféruje auto,“ hovorí Maj Horn.

Na konci workshopu už deti odpovedali aj na zložitejšie a neraz abstraktné otázky: Čo je mesto? Čo je Bratislava? Čo je učenie, respektíve – čo je to škola? Svoje odpovede pritom mohli vyjadriť rozličnými spôsobmi – od kreslenia či písania až po fotky alebo videá.

„Cieľom workshopov je skúmať, ako môžeme mesto využívať viac ako miesto na učenie. Dnes sú deti zvyknuté na to, že sa učia v škole a len čo z nej vyjdú von, je to ich voľný čas. Lenže aj vonku sa dá učiť veciam, ktoré neskôr zužitkujú, a nemusí to byť nutne typ výučby, aký zažívajú v škole,“ hovorí Maj Horn.

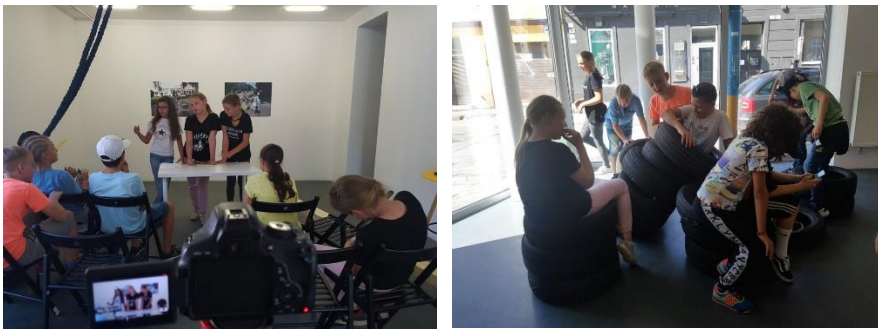

Foto – Maj Horn

Deti zo Základnej školy Dr. Ivana Déreera počas záverečnej časti workshopu v galérii Tranzit.

Áut je v Bratislave priveľa a všimajú si to aj deti. Nič to však nemení na tom, že hrať sa dokážu aj s pneumatikami. Má to aj ďalší symbolický význam – detské ihriská sa v minulosti začali stavať najmä v súvislosti s rozvojom osobnej automobilovej dopravy, aby tak vytvorili bezpečnejšie miesta pre hru detí.

Radosť z pohybu

S deťmi zo Základnej školy Dr. Ivana Déreera nakrútila aj dvadsaťminútový film. Deti nás v ňom sprevádzajú po Bratislave tak, ako ju vidia svojimi očami. Na výstave pritom uvidíte aj podobné video, ktoré autorka nakrútila s deťmi počas rezidencie v Pekingu. V niečom sú si podobné, a práve to je čosi, čím sa zasa od detí môžu inšpirovať dospelí.

„Deti zaujíma pohyb. To je pre ne kľúčové. Pohyb, hra a radosť z pohybu v meste. Úplne inak touto optikou vnímajú aj funkcie niektorých priestorov či objektov, napríklad také schody pre ne neslúžia iba na to, aby sa niekam dostali. Pre ne sú schody príležitosťou na hru, lezenie po zábradlí, spúšťanie sa. Aj v mnohých zdanlivo nefunkčných predmetoch či kusoch odpadu dokážu vidieť čosi, čo sa dá využiť,“ hovorí Maj Horn.

Preto niet divu, že jedno z detí odpovedá na otázku, čo preň znamená mesto, veľmi jednoducho: parkour. „Najprv som si vrela, že asi nerozumejú, na čo sa ich pýtam, ale došlo mi, že sa mýlim – toto je pre ne úplne plnohodnotná odpoveď,“ hovorí Maj Horn so smiechom.

Podobne to vidí aj so spomínanou telefónnou búdkou, ktorú by deti nakreslili na mapu svojho okolia. Môže sa zdať, že je to nepodstatný detail, ale aj takéto úlohy môžu do mestského verejného priestoru priniesť dôležité postrehy o tom, akú majú pre nás jednotlivé prvky ulíc hodnotu, akú hodnotu má pre nás mesto a v čom presne táto hodnota spočíva. Zväčša na tieto otázky odpovedajú urbanisti, mestskí plánovači či poslanci, ale pritom by sme sa mohli inšpirovať aj tým, čo v uliciach vidia a vnímajú ako hodnotné deti.

Spoluprácu s deťmi zo školy na Jelenej ulici a najmä so zodpovedným učiteľom Romanom Javilákom si Maj Horn aj Lýdia Pribišová veľmi pochvaľujú a veria, že v budúcnosti by so školou mohli v rámci priestoru tranzit.sk pokračovať aj v budúcnosti.

12. septembra sa uskutoční v rámci výstavy [Školy bez múrov aj spoločná diskusia s autorkou projektu](#) a ďalšími hosťami v priestoroch tranzitu. Samotná výstava potrvá do 27. septembra.